

Sygn. akt III CZ 13/18

POSTANOWIENIE

Dnia 12 lipca 2018 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Agnieszka Piotrowska (przewodniczący)

SSN Władysław Pawlak (sprawozdawca)

SSN Katarzyna Tyczka-Rote

w sprawie ze skargi J.K. o wznowienie postępowania zakończonego prawomocnym wyrokiem Sądu Apelacyjnego w K.

I Wydział Cywilny z dnia 7 marca 2017 r., sygn. akt I ACa [...] /16

w sprawie z powództwa E.S.

przeciwko J.K.

o rozwód,

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Cywilnej

w dniu 12 lipca 2018 r.,

zażalenia powódki na wyrok Sądu Apelacyjnego w K.

z dnia 1 grudnia 2017 r., sygn. akt I ACa [...] /17,

oddala zażalenie i pozostawia rozstrzygnięcie o kosztach postępowania zażaleniowego w orzeczeniu kończącym postępowanie w sprawie.

UZASADNIENIE

Pozwany J.K. wniósł skargę o wznowienie postępowania zakończonego wyrokiem Sądu Apelacyjnego w K. z dnia 7 marca 2017 r., sygn. akt I ACa [...] /16, którym została oddalona apelacja pozwanego reprezentowanego przez kuratora od wyroku Sądu Okręgowego w K. z dnia 9 czerwca 2016 r. orzekającego rozwód małżeństwa pozwanego i powódki E.S. z wyłącznej winy pozwanego i zasądzającego od niego na rzecz powódki alimenty w wysokości 700 zł miesięcznie. Jako podstawę wznowienia wskazał art. 401 pkt 2 k.p.c. wskutek braku należytej jego reprezentacji oraz z powodu naruszenia przepisów, co doprowadziło do pozbawienia go możliwości działania.

Zaskarżonym wyrokiem Sąd Apelacyjny uchylił wyrok Sądu Apelacyjnego w K. z dnia 7 marca 2017 r. oraz wyrok Sądu Okręgowego w K. z dnia 9 czerwca 2016 r., zniósł postępowania przed tymi Sądami poczynszyszy od dnia 29 marca 2016 r. i przekazał sprawę Sądowi Okręgowemu w K. do ponownego rozpoznania.

Odnosząc się do podniesionych w skardze o wznowienie podstaw, Sąd Apelacyjny wyjaśnił, że powódka w sprawie rozwodowej, wniosła o ustanowienie kuratora dla nieznanego z miejsca pobytu pozwanego uzasadniła awizacją przesyłki do niego skierowanej, w dodatku na adres miejsca zamieszkania także powódki oraz oświadczeniem S.C. - dalekiego sąsiada stron, z którego wynikało jedynie, że od sierpnia 2015 r. do marca 2016 r. nie widział on pozwanego, aczkolwiek nie starał się z nim skontaktować. Składając później zeznania w charakterze świadka S.C. podał, że nie zna stron, a jego kontakty ograniczały się do mówienia „dzień dobry i co słyhać” oraz chodzenia obok posesji stron, aby dostać się do miejsca zamieszkania.

Sąd Okręgowy dysponował informacją o pobieraniu przez pozwanego emerytury (powódka do pozwu dołączyła decyzję Dyrektora Zakładu Emerytalno - Rentowego), ale nie podjął działań zmierzających do ustalenia aktualnego miejsca zamieszkania pozwanego. Mógł też zwrócić się do właściwego organu administracyjnego ewidencjonującego aktualne adresy zamieszkania osób przebywających na terenie Polski, względnie do Urzędu Skarbowego o podanie

danych dotyczących miejsca zamieszkania pozwanego, tym bardziej, że w pozwie powódka wskazała numer PESEL pozwanego. Wprawdzie Sąd Okręgowy zwrócił się do Komendanta Powiatowej Policji w O. o udzielenie informacji w tej materii, ale notatka Policji powieliała twierdzenia powódki o nieprzebywaniu pozwanego pod dotychczasowym adresem oraz o braku ustalenia jego aktualnego miejsca pobytu.

W takim stanie faktycznym Sąd Apelacyjny stwierdził, że nieprawidłowości w ustanowieniu kuratora z art. 144 k.p.c., jakich dopuścił się Sąd Okręgowy w K. naruszały podstawowe zasady postępowania cywilnego, które doprowadziły do pozbawienia pozwanego możliwości działania. Również ustanowiony w sprawie kurator nie podjął działań zmierzających do ustalenia miejsca przebywania pozwanego. Wadliwości Sądu Okręgowego powtórzył Sąd Apelacyjny rozpoznający apelację, gdyż nie zweryfikował prawidłowości czynności w tym względzie, do czego był zobowiązany z urzędu.

Jako podstawę prawną rozstrzygnięcia Sąd Apelacyjny powołał przepisy art. 412 § 1 i 2 k.p.c. w zw. z art. 386 § 2 k.p.c.

W zażaleniu powódka domaga się uchylenia zaskarżonego wyroku i oddalenia skargi o wznowienie postępowania. Zarzuciła naruszenie prawa procesowego tj. art. 401 pkt 2 k.p.c. w zw. z art. 144 § 1 k.p.c. przez przyjęcie, że w toku postępowania, którego dotyczy skarga o wznowienie postępowania doszło do naruszenia przepisów, wskutek czego pozwany został pozbawiony możliwości działania, co skutkowało nieważnością postępowania, podczas gdy z zebranego w sprawie materiału dowodowego wynika, że powódka wypełniła wszelkie zobowiązania Sądu zmierzające do uprawdopodobnienia, że nie jest jej znane aktualne miejsce zamieszkania pozwanego, a w toku postępowania apelacyjnego Sąd drugiej instancji nie dopatrzył się żadnych uchybień Sądu pierwszej instancji w przedmiocie ustanowienia kuratora dla nieznanego z miejsca pobytu, a w konsekwencji powódka wykazała, że do ustanowienia kuratora doszło z zachowaniem trybu przewidzianego przez ustawodawcę.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

W związku z wydaniem kasatoryjnego wyroku z przekazaniem sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi pierwszej instancji, w następstwie merytorycznego rozpoznania skargi o wznowienie postępowania (art. 412 § 2 k.p.c. w zw. z art. 386 § 2 k.p.c.), powódce przysługiwało zażalenie, o którym mowa w art. 394¹ § 1¹ k.p.c.

Przy rozpoznawaniu przewidzianego w art. 394¹ § 1¹ k.p.c. zażalenia na orzeczenie kasatoryjne sądu drugiej instancji Sąd Najwyższy kontroluje jedynie, czy sąd ten właściwie zastosował art. 386 § 2 lub § 4 k.p.c. Zgodnie z tymi przepisami, sąd drugiej instancji może uchylić zaskarżony wyrok i przekazać sprawę do ponownego rozpoznania jedynie w przypadku nieważności postępowania (art. 386 § 2 k.p.c.), nierozpoznania przez sąd pierwszej instancji istoty sprawy albo gdy zachodzi konieczność przeprowadzenia przez ten sąd postępowania dowodowego w całości (art. 386 § 4 k.p.c.).

Przewidziane w art. 394¹ § 1¹ k.p.c. zażalenie służy kontroli prawidłowości wyboru przez Sąd drugiej instancji formy rozstrzygnięcia, uchylającego zaskarżone orzeczenie i przekazującego sprawę do ponownego rozpoznania. Dokonywana przez Sąd Najwyższy w postępowaniu zażaleniowym kontrola ma charakter formalny, skupiający się na ocenie wystąpienia przesłanek wydania tego rozstrzygnięcia. Sąd odwoławczy może uchylić zaskarżony wyrok i przekazać sprawę do ponownego rozpoznania tylko wyjątkowo, gdy stwierdzi nieważność postępowania (art. 386 § 2 k.p.c.), gdy sąd pierwszej instancji nie rozpoznał istoty sprawy albo gdy wydanie wyroku wymaga przeprowadzenia postępowania dowodowego w całości (art. 386 § 4 k.p.c.).

W przedstawionych okolicznościach faktycznych, Sąd Apelacyjny prawidłowo zakwalifikował zaistniałą sytuację, która spowodowała nieważność postępowania z powodu pozbawienia pozwanego możliwości działania na skutek naruszenia przepisów prawa procesowego regulujących przesłanki ustanowienia kuratora dla nieznanej z miejsca pobytu strony. Sąd Apelacyjny wskazał na zaniechania Sądów obu instancji i samej powódki w podjęciu konkretnych czynności, które były możliwe do zrealizowania.

Ustanowienie kuratora z naruszeniem art. 144 k.p.c. stanowi szczególny przypadek pozbawienia strony możliwości działania i tym samym możliwości obrony

swoich praw, co powoduje nieważność postępowania (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 10 kwietnia 1978 r., III CRN 40/78, OSNCP 1978, nr 12, poz. 236; postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 8 kwietnia 1998 r., III CKU 12/98, z dnia 26 lutego 2002 r., I CKN 504/00, nie publ.). Pozbawienie strony możliwości działania może być następstwem uchybień wynikających z czynności procesowych albo zaniechań sądu względnie przeciwnika procesowego (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 30 listopada 2016 r., III CZ 51/16, nie publ.).

Z tych względów Sąd Najwyższy orzekł na podstawie art. 398¹⁴ k.p.c. w zw. z art. 394¹ § 3 k.p.c. oraz art. 108 § 1 k.p.c.

aj

ał